

Ortadoğu'daki gelişmelerle ilgili analiz yapan herkesin üzerinde anlaştığı bir konu vardır: bölge politikası kaygan zemine sahiptir, dost ve düşman sürekli değişir ve bu nedenle de sürekli olarak beklenen gelişmelerden farklıları gerçekleşir.

Bölge farklı tarih anlayışıyla analiz edilirse, sonuç da farklı olacaktır.

Bunun için yukarda çok hareketli, sürekli değişenlere değil de aşağıda uzun yıllardan beri süren ve hayli yavaş değişen kesime bakmak gerekir. Aşağıdaki yavaş değişiklikle yukarıdaki hızlı değişme birlikte değerlendirilirse yanılma ihtimali de azalır.

Yazdığım kitap bitti ve son bölümde bu anlayışın gerekliliğini belirttim.

Son bölüm biraz uzun oldu ama gerekliydi. Bu bölümün başlangıcını, Bitirirken, aktarıyorum.

“2000 yılında yayımlanan Alt Emperyalizm ve Türkiye'nin aynı ara başlıkla sona ermesinden farklı olarak, bu bölüm biraz daha belirsiz olacaktır. Türkiye alt emperyalizminin ilk döneminde de Ortadoğu'da faaliyet vardı ama konunun merkezinde değildi. Bu dönemin bölgesi Kafkaslar ve Orta Asya iken ABD ile uyum içinde hareket eden Türkiye'nin başlıca rakibi RF idi. Bu alan gündemden düşmedi ama geri plana itildi, yeni alan Ortadoğu'dur.

Bu bölgede gelişmelerin çok hızlı ve çelişkili olduğu, müttefiklerin ve düşmanların sürekli değiştiği, bu nedenle önceden tahmin yapılamayacağı defalarca yazılmıştır. Görünürde bu belirleme doğrudur, Ortadoğu gerçekten de kaygan bir zemindir, bu nedenle de yakın gelecek konusunda bile kalıcı saptamalarda bulunmak zordur.

Bölgedeki gelişmeleri anlamak için uygun tarih anlayışıyla hareket etmek gerekir ve böyle yapıldığında bölgenin sanıldığı kadar belirsiz olmadığı görülecektir.

Fernand Braudel'in ve Fransız Annales tarih okulunun anlayışından söz edeceğim. Bu anlayış bütün değildir, içinde farklılıklar taşır ama burada önemli olan ana saptamalardır.

Tarihin akışı genel olarak iki farklı düzlemde ve hızda düşünülebilir. Bir düzlemde kısa vadeli gelişmeler (günlük, aylık, yıllık) vardır. Bu düzlemde –özellikle de Ortadoğu gibi bir bölgede– yüksek hız söz konusudur. Başka bir düzlemde ya da bunun altında bulunan ve kolay görülemeyecek düzlemde ise gelişme yavaştır. Yukarısı ne kadar çalkantılı olursa olsun aşağıdaki gelişme bazen hiç olmuyormuş gibi görünecek kadar yavaştır. Yukarıdaki bazen başdöndürücü hızla gelişen olayları belirleyen aşağıdaki süreklilik gibi görünen ağır değişmedir. Bu belirleyiciliği bire bir olarak düşünmemek gerekir, her olayın değil olaylar bileşiminin aşağıdaki “uzun dönem”de karşılığı vardır. Yukarıda her şey değişmiş gibi görünürken, aşağıda halen neredeyse aynı dönem yaşanıyor olabilir.

Bölgedeki muhtemel gelişmeleri yukarıdaki hızlı gibi görünen değişmelere bakarak tahmin etmeye çalıştığınızda sürekli olarak kendinizle çelişkiye düşersiniz, beklentilerinizin neredeyse hiç birisi doğru çıkmaz. Yukarıdaki kısa zamanları aşağıdaki “uzun zaman” ile birlikte değerlendirirseniz yanılma ihtimaliniz de azalır.

Bölgenin “uzun zaman”ı bu bağlamda değerlendirilecek olursa:

Birincisi: Ortadoğu'da hiçbir sorun çözülmemiştir. Ne islamdaki Sünni-Şii ayrışması, ne Arap sorunu, ne Filistin ve ne de Kürt sorunları çözülmemiştir. Arap sorunu gibi bazı sorunlar negatif anlamda çözülmüştür ya da Araplar o denli karşıt saflara bölünmüşlerdir ki, birlik sorunu kalmamıştır.

Sünni-Şii ayrışması gibi yüzyıllardır süren bir sorun her dönemde farklı görünümle kendini gösterir. Son durum İran'dan başlayan ve Akdeniz'e kadar uzanan Şii koridorudur. Şiiilerin azınlıkta olduğu bir nüfusa sahip olan Sünni ülkeler –Suudi Arabistan, Kuveyt ve Birleşik Arap Emirlikleri- İran'ın etkisinin yayılmasına karşıdır. İran'ın yanı sıra Irak, Bahreyn ve Lübnan'da Şiiiler çoğunluktadır. Yemen'de süren şiddetli savaş Suudi Arabistan ile İran arasındaki savaş olarak da görülebilir. Türkiye ve özellikle İsrail de İran'ın etkisinin artmasından rahatsızdır. Türkiye bölgedeki Sünni ekseninde yer aldığı oranda içerdeki mezhep baskısının artması neredeyse kaçınılmaz olmaktadır.”

Sonuçta savunulan bir başka tez de, Türkiye'nin bölgeye bakarak değerlendirilmesidir. Bunu yapmadığınızda Türkiye işçi sınıfının çok uluslu yapısını anlayamazsınız.

Bianet'teki ilgili habere göre 2018'de en az 108 göçmen-mülteci işçi hayatını kaybetmiştir. Gerçek sayı muhtemelen daha fazladır. Bunların yaklaşık yarısı Suriyelidir, ikinci büyük grup Afganlardan oluşmaktadır. Kalanlar ise Azerbaycan, Pakistan, Irak ve Türkmenistan'dan gelmiştir. Evde bakım hizmetlerinde ne kadar göçmen işçi var, bilinmiyor.